

246.578

[Grinčenko Boris] иарм¹
В. ЧАЙЧЕНКО. [росинд.]

ГРИЦЬКО.

L. Inv 6887

ЩО СТРАШНІЩЕ.

~~265 Schuljahr 2/~~
~~60/11/17~~

7887/1

Накладом Руского Товариства Педагогічного.

У ЛЬВОВІ 1895.

З друкарні Наукового тов. ім. Шевченка.

Під зарядом К. Беднарского.

Biblioteka Narodowa
Warszawa

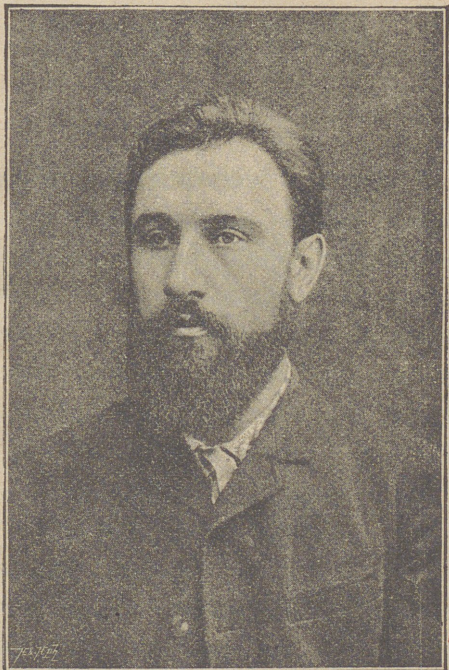

30001016591606

I. 246.578

1963 K. 367/8

В. Чайченко.

BIBLIOTEKA UCZNIOWSKA
Państw. II. Gimnazjum we Lwowie
DZIAŁ VII.: UKRAIŃSKI

L. 183

Г Р И Ц Ь К О .

Грицько вибіг з хати веселий і радий. Батько тільки вернувсь з міста і привіз йому два цукорки і великого-великого бублика, такого великого та товстого, що мабуть він був більший від Грицькової голови.

А про те, може се Грицькови тільки здавалось, що бублик був такий великий, бо хлопець так не часто їв бублики і все маленькі. До того ще тепер був піст Петрівка, їсти було за то́го нічого: хліб та борщ та каша — або й просто хліб та борщ — що дня. А тут бублик такий смачний, такий великий.

Грицько уже роззявив рота і хотів припасти до бублика своїми білими зубами, але зупинивсь: він мов хотів далі протягти своє ласуванє і почав крутити бублик у руках, нюхати як він гарно пахне. Потім він згадав, що бублик ще смачвійший буде з вишнями.

— Піду в садок — нарву ягід! — подумав Грицько і перестрибнув через перелаз з двору у садок.

Садок був невеличкий, але рясний. Нешироким поділком він простягсь аж до річки, за того аж до самісінької кручі. Тут були яблуні, сливи, вишні — вишень найбільш. Віти так ігнулись під спілими червоними ягідми. Грицько підскочив до вишні і хотів рвати ягоди, але туж мить зупинивсь.

Під вишнею стояв невеличкий хлопець, як і Грицько, років десяти, але низенький, присадкуватий. Се був Семен, сусідин Мотрин син. Мотря була вдова і жила сумежно з Грицьковим батьком, єї садок теж був сумежно з его садком. Та хоч і сусіди були Грицько та Семен, але ніяк не могли поладнати. Грицько був говірний, веселий, любив пореготати ся; Семен був мовчазний та похмурий. Грицько часто дивувався, чого се і Семен, і его мати все такі похмурі і одного разу спитавсь про се у матери. Матери часто доводило ся счиняти з Мотрею спірку то за свиний, то за курий, і она сказала :

— Тото похмурі, що дуже злі.

Але батько сказав :

— Як би они не були такі убогі, то може, не були б і злі такі.

— Як то! — спитавсь Грицько.

— А так — говорить батько, — як живеш на

пів голодний щодня та беш ся, як риба об кригу, заробляючи, то не будеш веселий.

Грицько сього до-пуття не зрозумів, ему здавало ся, що коли добрий, то вже добрий, а коли злий то злий. А Грицьків батько був чоловік заможний, і через те Грицько недостатків не знав. Грицько згодив ся з матір'ю і подумав: „Ні, они злі!“ І він з Семеном поладнати не міг; они один одного не полюбляли і вкупі не грали ся.

Грицько побачив, що Семен рве ягоди і зупинив ся. Він подумав.

— І чого він тут ягоди рве? Адже у них свій садок є.

Семен почув, що щось іде, озирнувся і побачив Грицька. Він почервонів страшенно, а потім зблід. Хлопці дивили ся один на одного і мовчали. Нарешті Семен підвів голову і глянув Грицькови просто у очи. Погляд его був сердитий.

— Чого ти? — промовив Семен нарешті. — Може бити меш мене, що я у вас ягоди рву?

Грицько подумав: „Ба, який злий!“ і промовив:

— Не хочу я з тобою битись. Але-ж ти чого поліз у чужі вишні. Хиба у тебе своїх нема? Адже у вас так рясно, як і у нас.

Семен глянув на свій садок і промовив:

— Рясно!... Не дуже то й рясно... Мати не дають їсти, — кажуть: продам та хоч на спідницю собі наберу та тобі чоботи дам пошити. А то кажуть...

Хлопець нараз зупинивсь і почервонів ще дужче, ніж спершу; ему зробилось сором, що він вибалакав те, що мати казала. І він розсердивсь і на себе, що сказав і на Грицька, що той чув. Він знов сьміливо задер голову в гору і промовив:

— Не скільки я з'їв твоїх вишень — не дуже чіпляйсь, а то ще й вдачі дам такої, що аж носом землю заореш.

Грицько й собі розсердивсь і почервонів: Хто? ти? — каже.

— Я!

— Побачимо! — Грицько полагодивсь до бою.

— От і побачиш! І Семен стиснув кулаки. Потім він оступивсь до тину й скрикнув: „Не займай!“

Скрик був голосний. Семенова мати була в садку і почула, що син кричить, зараз она опинилась біля тину. Облича у неї було бліде, змучене і тепер усе так і палило з гніву. Она страшенно любила свого сина і нікому не попускала єго займати.

— Ти за що на Семена напавсь? скрикнула она на Грицька.

— Я не напавсь, — каже Грицько. — Я его не займав. Але ж чого він лізе до нас у садок.

Семенова мати ще більш розсердилась і єї позападали очи аж заїскрили ся.

— Не займай! — скрикнула она. — Ба, вже й бити налагодивсь. Ось тільки ступни, так тобі усе волося й обскубу!

Тимчасом Семен уже поспішивсь перелізти через тин і стоячи біля матери промовив:

— Він мене бити хотів...

— Я тобі дам бити! я тобі дам! кричала Семенова мати, показуючи кулака. Тікай лиш, а то буде тобі горе!

Грицько хотів був щось сказати, але не сказав, повернувся і пішов. Він не любив заводитись і задира- тись. Він мовчки покривсь у вишнях, вже не слухав, що там ще казала Семенова мати. Він нарвав вишень повний капелюх і хотів їсти. Але потім роздумавсь. Піду краще до річки там сяду над кручею тай їсти-му. І їсти-му і дивувати-му ся — так гарно дивитись, як вода біжить. А потім скупаю ся. Тільки самому погано — не весело купатись. От як би ще хто. Семена він не хоче кликати, та Семен і плавати не вміє — що

вже то за купанє без плаваня! Ого гарно, як пливти наввипередки або пірнати — хто далї випірне.

Повагом підійшов Грицько до річки. Круча, сяжнів у два заввишки, круто уривалась з гори і спадала у воду. З сеї кручі хлопці, як купали ся, стрибали у воду і потім далеко-далеко випірнали. Тут тим гарно було стрибати, що глибоко було: ніхто з хлопців-товаришів не міг досягти дна — тільки великі парубки досягали. Але хто з малих умів плавати, той не боявсь кидати ся у глибінь, впливе, як очеретина.

Грицько став над кручею. У одній руці в него був бублик, у другій капелюх з вишнями. Він задививсь на хвилі, як они швидко одна з другою бігли, вибликуючи на сонци. Він подивив ся ще трохи, тоді притулив бублик до губи, відкусив і почав жувати.

А Семен усе то бачив. Він стояв біля матери у своїм садку і бачив, як Грицько їв бублик, Семен був голодний і єму страшенно схотїло ся бублика. Але попрохати у Грицька він не насмілювався ніколи, а тепер після спірки, особливо. І він тільки заздро дививсь, як Грицько раз і вдруге укусив бублика. Нараз одна думка промайнула єму у голові:

А що як би зайти тихенько з заду, та відняти бублика у Грицька?

І він не думав довго, а зараз-же тихенько вийшов з садка і почав підходити до Грицька. Від садка до річки було трохи чистого місця. О тут саме й боявся Семен, щоб Грицько его не помітив. Але Грицько не помічав.

Семенова мати озирнулась, — аж нема сина. Она глянула на річку і побачила, як Семен стиха підходив до Грицька. Она спершу хотіла гукнути на сина, а тоді подумала :

— А ну, що оно з того буде? Най лиш Семен дасть ему штурханця — чи не шубовстне він у річку.

Але зараз же она побачила, що Семен не бити ся йшов з Грицьком. Він тихо зайшов до Грицька з заду і від разу хотів вихопити бублика. Але не добре націлівсь — ухопив не за бублик, а за руку. Ту-ж мить Грицько вихопив руку. Семена се розлютувало. Він з усеї сили вдарив Грицька кулаком по обличу, але сам поточивсь, не вдержавсь і послизнувся ногою у кручу. Він ухопивсь за бурянину, але бурянина вирвала ся, і Семен з розгону шубовстнув у воду.

Ту-ж мить страшний скрик розляг ся позад Грицька. Він побачив Семенову матір — она бігла до річки, кричучи як несамовита :

— Ратуйте, хто в Бога вірує !

Але Семен випірнув з води. Він силувався не потопати, держати ся на поверсі, але не міг: він не вмів плавати.

Семенова мати добігла до кручі, але пособити не могла. Она тільки рвала на собі волося та кричала:

— Лишенько моє!... Горенько моє!... Сину мій!... Ратуйте!...

Усе зробило ся так швидко, що Грицько спершу нічого не тямив. Він спершу почув тільки, що Семен єго вдарив, і що єго страшенно заболіло облича. В єго серци закипіло зло на Семена за се. Ту-ж мить він побачив, як Семен шубовстнув у воду, як він потопав. Грицько трохи не скрикнув: А що! се тобі, щоб не бивсь! Але через мить він уже все зрозумів. І бублик і вишні покотились до долу а сам Грицько, як був у одежі, шубовстнув у воду. Він випірнув зараз-же і поплив до Семена, що ще державсь на воді. Семен був недалеко, і Грицько доплив до него легко. Але тільки доплив, Семен зараз так учепивсь єму за руку, що трохи не потопив і єго.

— Не тягни мене! тільки держись за мене: крикнув Грицько.

Але Семен здурівши з переляку, не випускав Гриць-

кової руки. Грицько сїпнув і висмикнув руку і поплив. Семен учепив ся Грицькови за сорочку.

Але одежа вже обмокла на обох хлопцях. Грицько ледви плив. Хвилею відносило его від берега. Де-кільки разів наливало ему у рот води. У него вже не ставало сили, а до того ще і Семен так страшенно тяг. Грицькові ноги почали спускати ся у низ. Семен був важкий, як камінюка. Грицько стулив рота: вода вже сягала ему до очий. Але ту-ж мить він зібрав усю силу і мов не-самовитий заляпав руками і ногами. Се его обратувало. За чверть хвилини він уже ухопивсь за камінюку, що стирчала під кручею.

Що далі було, — Грицько не памятав. Він зомлів і не чув, як поприбігали люди на Мотрин крик, як витягли его з Семеном. Він уже тоді очутивсь, як лежав троха на траві проти сонця. Він розплющив очи і побачив, що біля него стоїть батько, ще люди і Семенова мати. Грицько підвів ся.

— Слава Господи! — промовив батько а за ним і другі.

— Ну, хлопче, — добрий з тебе козак буде, маторний! — похвалив Грицька дядько Тарас.

Тільки як він сказав се, Грицько зрозумів, чого се все так він згадав, що витяг Семена. І він почер-

вонів, мов его застукано на якій шкоді, і похилив голову. Але тепер Семенова мати підбігла до Грицька і, відразу вхопивши его, притиснула до себе і тричі міцно поцілувала промовивши :

— Дай тобі, Боже, усього... усього... за те... ти...

І она заплакала, а за нею заплакав і мокрий, змерзлий Семен...

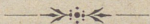
Того-ж таки дня Грицько, згадуючи усе те й те, як поцілувала его Семенова мати, подумав собі :

— Ні, она не зла... Мабуть правду тато казали, що она тим така сердита, що убога. І Семен того сердитий, що убогий та голодний. І чого я, дурний, не відав ему того бублика? подумав Грицько і згадав, що він і доси не їв того бублика.

Не знаю вже, чи ділив він того дня з Семеном свого бублика, тільки запевно знаю, що з того часу з Семеном ні спірки, ні сварки ніякої ніколи не було...

ЩО СТРАШНІЩЕ.

У римської цариці було дуже дороге намисто. І ото одного разу загубила цариця те намисто. І дуже їй жалко було, — і ото по всьому царству оповіщено так: Хто знайде те намисто й верне его, — буде тому велика надгорода й грішми, і всім. Тільки щоб не далі, як за трийцять день принесено намисто. А хто передержить те намисто довше трийцяти день, то тому — смерть.

Жидівський рабін Самійло скоро йшов там, де цариця ходила, і знайшов те намисто. Але-ж зараз не поніс до цариці, а передержав трийцять день. Тоді поніс. Цариця питає ся:

— Ти, мабуть, був у чужих краях?

— Ні, — каже рабін, — я був дома.

Знову питає ся цариця:

— Мабуть ти не знав про те, що оповіщено було?

— Ні, знав! — каже Самійло.

Здивувалась цариця та й каже:

— Чом же ти не вернув намиста раніше? А вже тепер тобі смерть!

Самійло сказав:

— Тому я тобі не відніс сего намиста раніше, бо хотів тобі показати, що не кари боячись я вертаю его, а боячись правди Божої.

— Ти добре зробив! — сказала цариця й пустила его.

